

УДК 582.284:581.92 (477.5)

АФІЛОФОРОЇДНІ ГРИБИ ВІДДІЛЕННЯ „КРЕЙДОВА ФЛОРА” УКРАЇНСЬКОГО СТЕПОВОГО ПРИРОДНОГО ЗАПОВІДНИКА

О. В. Ординець, О. Ю. Акулов

Харківський національний університет ім. В.Н. Каразіна
пл. Свободи, 4, Харків 61077, Україна
e-mail: ordynets@mail.ru

Представлено результати вивчення різноманіття афілофороїдних грибів відділення „Крейдова флора” Українського степового природного заповідника НАН України (Донецька область, Україна). У результаті проведених досліджень на території відділення нами було зареєстровано 141 вид афілофороїдних грибів. Серед них 125 видів вперше виявлено на досліджуваній території. Знахідки 17 видів є першими для степової природної зони України. Одинадцять видів (*Hyphodontia gossypina*, *Merismodes stipitatus*, *Resupinatus poriaeformis*, *Phlebia tremelloidea* та *Sistotremastrum suecicum*; *Amyloxenasma allantosporum*, *Paulliticium pearsonii*, *Sistotrema octosporum*, *Trechispora confinis*, *Tr. kavinioides* та *Vararia ochroleuca*) вперше виявлено на території України. Знахідки 6 останніх з них зроблено у крейдових борах на деревині або детриті реліктової *Pinus sylvestris* var. *cretacea*. З урахуванням 3 видів, відомих з території резервату до початку нашого дослідження і не виявлених нами, узагальнюючий список афілофороїдних грибів відділення „Крейдова флора” наразі налічує 144 види. Наведено їх повний перелік із даними про фітоценотичну приуроченість і субстрати.

Ключові слова: афілофороїдні гриби, заповідник, *Pinus sylvestris* var. *cretacea*, крейдові бори, байрачні ліси.

ВСТУП

В Україні близько 40% території припадає на степову природну зону. Ця зона має величезний потенціал для збереження та відтворення біологічного різноманіття. На жаль, на сьогодні цей потенціал реалізується доволі слабо. Степи України зазнали суттєвої антропогенної трансформації. Екосистеми наближені до природних, збереглися тільки на невеликих ділянках, важкодоступних або малоприсаєднаних для розорювання [3; 11; 16]. Такі малопорушені ділянки території, як правило, мають статус об'єктів природно-заповідного фонду України. Серед соціологічно цінних територій особливими природними умовами вирізняється відділення „Крейдова флора” (далі – ВКФ) Українського степового природного заповідника.

„Крейдова флора” є одним із п’яти відділень, що входять до складу Українського степового природного заповідника НАН України. Відділення розташоване на півночі Донецької області, в околицях с. Крива Лука Краснолиманського району та с. Рай-Олександрівка Слов’янського району. Заповідний статус території було надано постановою Ради Міністрів УРСР № 310-р від 14 липня 1988 р. [11].

Ландшафт ВКФ характеризується надзвичайною своєрідністю. Ця територія є однією з небагатьох в Україні та світі, на якій представлені екосистеми крейдяних відслонень. У даному випадку ці відслонення є добре розвинутими та утворюють високий правий берег р. Сіверський Донець (з висотами до 150 м над рівнем моря при 60–70 м над рівнем моря у заплаві ріки). Потужну крейдяну товщу глибоко розсікають численні яри, спрямовані до річища р. Сіверський Донець. Відповідно до фізико-географічного районування України, ВКФ розташоване у Бахмуцько-Торецькому районі Донецької фізико-географічної області [17]. Згідно із геоботанічним районуванням, територія ВКФ входить до складу Слов’янсько-Артемівського району Донецького округу [5]. **За мікофлористичним районуванням, яке використовують у „Флорі грибів України” [4], ВКФ розташоване в Донецькому злаково-лучному Степу.** Лише смуга охоронної зони, що оточує ВКФ з півночі, становить собою не рослинність крейдяних відслонень, а природні комплекси заплави р. Сіверський Донець у її середній течії. Відповідно, ця ділянка потрапляє до Сіверсько-Донецького району Старобільської степової фізико-географічної області південних відрогів Середньо-Руської височини; Краснолимансько-Станично-Луганського району Старобільського геоботанічного округу; мікофлористичного району Старобільський злаково-лучний Степ [4; 5; 17].

Складний пересічений рельєф місцевості, разом із її розташуванням на крейдяних відслоненнях, зумовлює різноманітність і водночас унікальність рослинного покриву ВКФ. Із 1134 га, що перебувають у розпорядженні ВКФ, 790 га припадає на трав’янисту і чагарникову кретофільну рослинність. Їх було детально охарактеризовано В. С. Ткаченком і співавторами [16]. Решта території, а саме 344 га, охоплені крейдяними борами та байрачними дібровами. Крейдяні бори ВКФ є одним із двох відомих в Україні місць природного зростання й успішного поновлення реліктового еко типу сосни звичайної – *Pinus sylvestris* L. var. *cretacea* Kalenicz. ex Kom. Цей таксон включено до Червоного списку МСОП та Червоної книги України, а рослинні угруповання за його участю – до Зеленої книги України [8; 11; 14]. У деревостані байрачних дібров представлені *Quercus robur* L., *Tilia cordata* Mill., *Fraxinus excelsior* L., *Acer platanoides* L., *Ulmus campestris* L.; чагарниковий ярус цих дібров сформований *Euonymus verrucosa* Scop., *Prunus stepposa* Kotov, *Rhamnus cathartica* L., видами роду *Crataegus* L. По краю байрачних дібров трапляється *Robinia pseudoacacia* L. У заплаві р. Сіверський Донець представлені ліси, утворені *Populus alba* L., *P. nigra* L., *Salix alba* L., *Ulmus laevis* Pall. зі значною участю *Acer negundo* L. [16].

Екстразональний характер лісових екосистем, разом з їх розташуванням на крейдяних відслоненнях, робить ВКФ унікальним науковим полігоном для дослідження лісової біоти, що розвивається у дуже специфічних умовах середовища [11].

Афілофороїдні гриби (далі АГ) є представниками відділу *Basidiomycota* Bold ex R. T. Мооге, які загалом характеризуються гомоголобазидіями та гіменокарпними плодовими тілами з різноманітними типами гіменофору, окрім справжнього пластинчастого [24; 27]. Вони є організмами, що асоційовані головним чином із дерев-

ними та чагарниковими рослинами. Саме АГ є провідними руйнівниками деревини в природі, а крім того, виконують низку інших важливих функцій у екосистемах [1; 23; 28]. Попри це, глибокого спеціалізованого дослідження АГ на території ВКФ, як і Українського степового природного заповідника в цілому, дотепер не проводилося.

Єдиним повідомленням про АГ ВКФ дотепер є стаття В. П. Ісікова, присвячена мікофлорі деревних та чагарникових порід цієї заповідної території та її околиць [10]. У статті представлено дані про 26 видів АГ: *Antrodia albida*, *Artomyces pyxidatus*, *Chondrostereum purpureum*, *Daedalea quercina*, *Fistulina hepatica*, *Fomes fomentarius*, *Fomitopsis pinicola*, *Irpex lacteus*, *Laetiporus sulphureus*, *Peniophora cinerea*, *P. pini*, *P. quercina*, *Phaeolus schweinitzii*, *Phellinus contiguus*, *Ph. igniarius*, *Phylloporia ribis*, *Piptoporus betulinus*, *Polyporus arcularius*, *P. badius*, *P. brumalis*, *P. squamosus*, *Porodaedalea pini*, *Stereum gausapatum*, *S. hirsutum*, *Trametes trogii* та *Vuilleminia comedens*. За даними В. П. Ісікова, інформацію про ці види було наведено для ВКФ та околиць в узагальнювальній монографії „Гриби заповідників та національних природних парків Лівобережної України” [7].

Аналіз літературних даних про видове різноманіття добре досліджених локальних біот АГ степової зони Східної Європи [9; 12; 13; 26] дав змогу встановити, що видовий склад АГ ВКФ дотепер залишався вивченим досить слабо. Тому метою нашої роботи стало доповнення й узагальнення відомостей про таксономічне різноманіття, а також фітоценотичну та субстратну приуроченість АГ ВКФ. Враховуючи всі особливості досліджуваного регіону, ми очікували виявити у ВКФ досить специфічний спектр видів АГ.

МАТЕРІАЛИ ТА МЕТОДИ ДОСЛІДЖЕННЯ

Матеріалами роботи стали зразки АГ, зібрані нами на території ВКФ, а також літературні дані про АГ заповідника [6; 10]. Збори зразків АГ було проведено у листопаді 2010 р. Зборами було охоплено крейдяні бори, байрачні діброви та заплавні ліси. Детальний опис цих угруповань представлено у роботі В. С. Ткаченка та співавторів [16]. Назви рослин, у асоціації з якими було виявлено АГ, подано відповідно до зведення „Сосудистые растения юго-востока Украины” [15]. Автори назв видів рослин представлені у вказаній монографії, тому в даній статті нижче не наводяться.

Камеральну обробку зібраних зразків проводили за загальноприйнятими методиками, які застосовують до АГ [19; 20; 25].

Номенклатурну характеристику видів наведено відповідно з базою даних „Index Fungorum” [21], їх систематичне положення – згідно зі системою 10-го видання „Словника грибів...” [22].

Флористичну новизну знахідок перевіряли із залученням анотованого списку АГ України [18], електронної бази даних „Гриби України” [2] та низки окремих сучасних публікацій, присвячених цій групі грибів.

Зібрані зразки інсеровано до мікологічного гербарію кафедри мікології та фітоімунології Харківського національного університету ім. В. Н. Каразіна –CWU (Мус). Дублети деяких з них зберігаються у гербарії Ботанічного інституту ім. В. Л. Комарова РАН (м. Санкт-Петербург, Росія) – LE, а також гербарії Інституту експериментальної ботаніки ім. В.Ф. Купрєвича НАН Білорусі (м. Мінськ, Білорусь) – MSK-F.

РЕЗУЛЬТАТИ ДОСЛІДЖЕНЬ І ЇХНЕ ОБГОВОРЕННЯ

У результаті проведених досліджень на території відділення „Крейдова флора” Українського степового природного заповідника нами було зареєстровано 141 вид АГ. Серед них 16 – раніше вже були відомі з території ВКФ. Решта 125 видів зареєстровані на території ВКФ вперше. Три види АГ, що відомі у ВКФ за даними літератури, а саме *Antrodia albida*, *Peniophora pini* та *Stereum gausapatum*, не були підтверджені нашими знахідками. З урахуванням цих даних, узагальнюючий список АГ відділення „Крейдова флора” налічує 144 види.

Нижче наводимо узагальнюючий список видів АГ, дотепер виявлених на території ВКФ. Він базується на результатах власних досліджень, а також даних В. П. Ісікова [11]. Види подано у систематичному порядку та супроводжено даними про їх фітоценотичну приуроченість і субстрати (табл. 1).

Серед виявлених нами видів виявилася низка таких, що мають значний рівень флористичної новизни. Одинадцять видів уперше виявлено на території України. Цими видами є *Amylokenasma allantosporum*, *Hyphodontia gossypina*, *Merismodes stipitatus*, *Paulliticorticium pearsonii*, *Resupinatus poriaeformis*, *Sistotrema octosporum*, *Trechispora confinis*, *Tr. kavinioides*, *Vararia ochroleuca*, *Phlebia tremelloidea* та *Sistotremastrum sueticum*.

Уперше для Донецького злаково-лучного Степу нами відзначено 3 види – *Coniophora olivacea*, *Peniophora lilacea* та *Sistotrema brinkmannii*. Чотирнадцять видів – *Alutaceodontia alutacea*, *Hyphodontia arguta*, *H. aspera*, *H. nespori*, *H. pruni*, *H. radula*, *Hypochnicium wakefieldiae*, *Phanerochaete jose-ferreirae*, *Ph. sanguinea*, *Ph. sordida*, *Ph. velutina*, *Postia alni*, *P. leucomallella* та *Xenasmatella vaga* – вперше зареєстровано у Донецькому злаково-лучному Степу та загалом у степовій природній зоні України.

Новими для Старобільського злаково-лучного Степу та загалом степової зони України стали знахідки трьох видів. Це *Junghuhnia lacera*, *Phlebia subochracea* та *Subulicystidium longisporum*.

Особливістю дослідженої біоти АГ є домінування представників кортиціоїдної екоморфи на тлі незначної представленості трутових, клаваріоїдних і цифелоїдних грибів. Слабка представленість цифелоїдних грибів, на нашу думку, пов'язана з їх природною рідкісністю. Що ж до інших життєвих форм, то, ймовірно, в умовах несприятливого режиму зволоження, притаманного території ВКФ, можуть розвиватися головним чином види із простими, „економно” влаштованими базидіомами, тобто кортиціоїдні гриби. Формування їхніх плодових тіл потребує меншої кількості ресурсів, до того ж часто може відбуватися на нижній частині повалених стовбурів і опалих гілок, тобто у відносно ізольованих від випаровування вологи частинах субстрату.

Загалом, види АГ було виявлено нами на субстратах, що походять з 21 виду судинних рослин. Найширшим виявився субстратний спектр для *Radulomyces confluens* (7 видів рослин), *Stereum hirsutum* (6), *Basidioradulum crustosum* та *Phellinus ferruginosus* (по 5 видів). Очевидно, саме через відсутність вираженої субстратної спеціалізації ці види виявилися найчисленнішими у дослідженій біоті.

Більшість знахідок АГ у ВКФ було зроблено на деревині, що цілком узгоджується із даними літератури про субстратні уподобання АГ [18; 23; 28]. Лише у випадку представників клаваріоїдної життєвої форми спостерігається інша тенденція: на опалому листі деревних порід виявлено *Typhula erythropus* та *T. setipes*, на лісовій підстилці та детриті – *Lentaria patouillardii*, *Macrotyphula fistulosa*, *M. juncea*

Таблиця 1. Систематичний конспект біоти, субстрати і фітоценотична приуроченість видів афілофороїдних грибів відділення „Крейдова флора” Українського степового природного заповідника

Table 1. The list of species in systematic order, the phytocoenotic preferences and substrata of aphylophoroid fungi of „Kreidova flora” branch of the Ukrainian Steppe Nature Reserve

ТАКСОНИ ГРИБІВ	Лісові угруповання		
	Крейдяний бір	Байрачна діброва	Заплавний ліс
ВІДДІЛ BASIDIOMYCOTA Bold ex R.T. Moore 1980			
ПІДВІДДІЛ AGARICOMYCOTINA R. Bauer et al. 2006			
КЛАС AGARICOMYCETES Matheny, Hibbett et Binder 2006			
Порядок Agaricales Clem.			
Родина Fistulinaceae Lotsy			
Рід <i>Fistulina</i> Bull.			
<i>Fistulina hepatica</i> (Schaeff.) With.		Qrob	
Рід <i>Maireina</i> W.B. Cooke			
<i>Maireina maxima</i> (Masse) W.B. Cooke		Qrob	
Рід <i>Merismodes</i> Earle			
<i>Merismodes stipitatus</i> (Fuckel) Knudsen		Tcor	
Родина Pterulaceae Corner			
Рід <i>Radulomyces</i> M.P. Christ.			
<i>Radulomyces confluens</i> (Fr. : Fr.) M.P. Christ.	C	Apl / Ucam, C, (?) Fexc, Qrob	Aneg, Pnig, Salb, (?) Ulae
<i>Radulomyces molaris</i> (Chaill. ex Fr. : Fr.) Christ.		Qrob	
Родина Schizophyllaceae Qué.			
Рід <i>Schizophyllum</i> Fr.			
<i>Schizophyllum amplum</i> (Lév.) Nakasone			Pnig, Salb
<i>Schizophyllum commune</i> Fr.		Qrob	
Родина Tricholomataceae R. Heim ex Pouzar			
Рід <i>Resupinatus</i> Nees ex Gray			
<i>Resupinatus poriaiformis</i> (Pers.) Thorn, Moncalvo et Redhead		Fexc	
Родина Typhulaceae Jülich			
Рід <i>Macrotypula</i> R.H. Petersen			
<i>Macrotypula fistulosa</i> var. <i>fistulosa</i> (Holmsk.) R.H. Petersen			лісова підстилка
<i>Macrotypula juncea</i> (Alb. et Schwein.) Berthier		лісова підстилка	
Рід <i>Typhula</i> (Pers.) Fr.			
<i>Typhula erythropus</i> (Pers.) Fr.		Fexc, Qrob	Palb, Pnig, Salb
<i>Typhula euphorbiae</i> (Fuckel) Fr.*			
<i>Typhula micans</i> (Pers.) Berthier*			
<i>Typhula setipes</i> (Grev.) Berthier		(?) Fexc	Palb, Salb
<i>Typhula sphaeroidea</i> Remsberg*			

Порядок Atheliales Jülich			
Родина Atheliaceae Jülich			
Рід <i>Amphinema</i> P. Karst.			
<i>Amphinema byssoides</i> (Pers.) J. Erikss.	<i>Psyl-cre</i>		
Рід <i>Athelia</i> Pers.			
<i>Athelia arachnoidea</i> (Berk.) Jülich		на сланях лишайників на <i>Qrob, Rpse, Tcor</i>	
Рід <i>Fibulomyces</i> Jülich			
<i>Fibulomyces mutabilis</i> (Bres.) Jülich		<i>Cave, Qrob</i>	
Порядок Boletales E.-J. Gilbert			
Родина Amylocorticiaceae Jülich			
Рід <i>Ceraceomyces</i> Jülich			
<i>Ceraceomyces serpens</i> (Tode) Ginns	<i>Psyl-cre</i>		
Родина Coniophoraceae Ulbr.			
Рід <i>Coniophora</i> DC.			
<i>Coniophora arida</i> (Frher.) P. Karst.	<i>Psyl-cre</i>		
<i>Coniophora olivacea</i> (Fr.) P. Karst.	<i>Psyl-cre</i>		
<i>Coniophora puteana</i> (Schumach.: Fr.) P. Karst.	<i>Psyl-cre</i>		<i>Pnig</i>
Порядок Cantharellales Gäum.			
Родина Botryobasidiaceae (Parmasto) Jülich			
Рід <i>Botryodasidium</i> Donk			
<i>Botryodasidium candidans</i> J. Erikss. у стадії анаморфи <i>Haplotrichum capitatum</i> (Link) Link	<i>Psyl-cre</i>		<i>Aneg, Palb / Salb</i>
<i>Botryodasidium conspersum</i> J. Erikss. у стадії анаморфи <i>Haplotrichum conspersum</i> (Link) Holubová-Jechová		<i>Fexc</i>	<i>Aneg, Palb, Salb</i>
<i>Botryodasidium robustius</i> Pouzar et Hol.-Jech. у стадії анаморфи <i>Haplotrichum rubiginosum</i> (Fr.) Hol.-Jech.			<i>Aneg, Pnig</i>
<i>Botryodasidium subcoronatum</i> (Höhn. et Litsch.) Donk	<i>Psyl-cre</i>		
Рід <i>Botryohypochnus</i> Donk			
<i>Botryohypochnus isabellinus</i> (Fr.) J. Erikss.		<i>Qrob</i>	
Родина Ceratobasidiaceae G.W. Martin			
Рід <i>Thanatephorus</i> Donk			
<i>Thanatephorus fusisporus</i> (J. Schröt.) Hauerslev et P. Roberts		<i>Tcor</i>	
Родина Hydnaceae Chevall.			
Рід <i>Paullicorticium</i> J. Erikss.			
<i>Paullicorticium pearsonii</i> (Bourdot) J. Erikss.	<i>Psyl-cre</i>		
Рід <i>Sistotrema</i> Fr.			
<i>Sistotrema brinkmannii</i> (Bres.) J. Erikss.		<i>C, Fexc</i>	<i>Palb, (?) Pnig, Salb</i>
<i>Sistotrema octosporum</i> (J. Schröt. ex Höhn. et Litsch.) Hallenb.	<i>Psyl-cre</i>		
Родина Tulasnellaceae Juel			
Рід <i>Tulasnella</i> J. Schröt.			
<i>Tulasnella albida</i> Bourdot et Galzin	<i>Psyl-cre</i>	<i>Qrob</i>	

<i>Tulasnella eichleriana</i> Bres.		Qrob	
<i>Tulasnella saveloides</i> P. Roberts		Fexc	
<i>Tulasnella thelephorea</i> (Juel) Juel	<i>Psyl-cre</i> (у базидіомі <i>Botryobasidium</i> cf. <i>candicans</i>)		<i>Aneg</i> / <i>Palb</i> (у асоціації з <i>Botryobasidium</i> <i>conspersum</i>)
<i>Tulasnella violea</i> (Quél.) Bourdot et Galzin		Qrob	
Порядок Corticiales K.H. Larss.			
Родина Corticiaceae Herter			
Рід Dendrothele Höhn. et Litsch.			
<i>Dendrothele acerina</i> (Pers.) P.A. Lemke		Acam	
Рід Vuilleminia Maire			
<i>Vuilleminia comedens</i> (Nees : Fr.) Maire		Qrob	
Порядок Gomphales Jülich			
Родина Gomphaceae Donk			
Рід Ramaria Fr. ex Bonord.			
<i>Ramaria flaccida</i> (Fr.) Bourdot var. <i>crispula</i> (Fr.) Schild.		лісова підстилка	
<i>Ramaria ochracea</i> (Bres.) Corner			деревина листяної породи
Родина Lentariaceae Jülich			
Рід Lentaria Corner			
<i>Lentaria patouillardii</i> (Bres.) Corner	<i>Psyl-cre</i>		
Порядок Нуменочаєтає Oberw.			
Родина Нуменочаєтає Imazeki et Toki			
Рід Нуменочаєте Lév.			
<i>Hymenochaete cinnamomea</i> (Pers.) Bres.		Fexc, Qrob, Tcor	Palb / Salb
<i>Hymenochaete fuliginosa</i> (Pers.) Lév.		Qrob	
<i>Hymenochaete rubiginosa</i> (Dicks. : Fr.) Lév.		Qrob	
Рід Inonotus P. Karst.			
<i>Inonotus radiatus</i> (Sowerby: Fr.) P. Karst.		Cave	
<i>Inonotus rheades</i> (Pers.) Bondartsev et Singer			Pnig
Рід Phellinus Quél.			
<i>Phellinus contiguus</i> (Pers.) Pat.		C, Rpse	Rcat
<i>Phellinus ferruginosus</i> (Schrad.) Pat.		Apla, Fexc, Qrob	Palb, Salb
<i>Phellinus igniarius</i> (L.) Quél.			Salb, Sfra
<i>Phellinus pomaceus</i> (Pers.) Maire		Pste	
<i>Phellinus punctatus</i> (P. Karst.) Pilát		Atat	
<i>Phellinus robustus</i> (P. Karst.) Bourdot et Galzin		Qrob	
Рід Phylloporia Murrill			
<i>Phylloporia ribis</i> (Schumach.) Ryvarden		Ever	
Родина Schizoporaceae Jülich			
Рід Basidioradulum Nobles			
<i>Basidioradulum crustosum</i> (Pers.) Zmitr., Malysheva et Spirin		Apla, C, Qrob, Rcat, Rpse	

Рід <i>Alutaceodontia</i> (Parmasto) Hjortstam et Ryvar den			
<i>Alutaceodontia alutacea</i> (Fr.) Hjortstam et Ryvar den	<i>Psyl-cre</i>		
Рід <i>Hyphodontia</i> J. Erikss.			
<i>Hyphodontia arguta</i> (Fr.) J. Erikss.		<i>Rpse</i>	
<i>Hyphodontia aspera</i> (Fr.) J. Erikss.	<i>Psyl-cre</i>		
<i>Hyphodontia breviseta</i> (P. Karst.) J. Erikss.	<i>Psyl-cre</i>		
<i>Hyphodontia nespори</i> (Bres.) J. Erikss. et Hjortstam	<i>Psyl-cre</i>		
<i>Hyphodontia pallidula</i> (Bres.) J. Erikss.			<i>Salb</i>
<i>Hyphodontia pruni</i> (Lasch) Svrček		(?) <i>Fexc, Qrob</i>	
<i>Hyphodontia radula</i> (Pers.) Langer et Vesterh.		<i>Qrob</i>	
<i>Hyphodontia sambuci</i> (Pers.: Fr.) J. Erikss.		<i>Tcor</i>	<i>Aneg, Palb, Pnig</i>
<i>Hyphodontia spathulata</i> (Schrad.: Fr.) Parmasto	<i>Psyl-cre</i>		
Рід <i>Schizopora</i> Velen.			
<i>Schizopora flavipora</i> (Cooke) Ryvar den		<i>Qrob</i>	
<i>Schizopora paradoxa</i> (Schrad. : Fr.) Donk		<i>Qrob</i>	
Порядок Polyporales Gäum.			
Родина Fomitopsidaceae Jülich			
Рід <i>Antrodia</i> Wallr.			
<i>Antrodia albida</i> (Fr.) Donk**		<i>Qrob</i>	
<i>Antrodia pulvinascens</i> (Pilát) Niemelä			<i>Aneg, Palb, Pnig</i>
Рід <i>Daedalea</i> Pers.			
<i>Daedalea quercina</i> (L.) Fr.		<i>Qrob</i>	
Рід <i>Laetiporus</i> Murrill			
<i>Laetiporus sulphureus</i> (Bull.) Murrill			<i>Sfra</i>
Рід <i>Piptoporus</i> P. Karst.			
<i>Piptoporus betulinus</i> (Bull.) P. Karst.			<i>Bpen</i>
Рід <i>Postia</i> Fr.			
<i>Postia alni</i> Niemelä et Vampola		<i>Fexc, Qrob</i>	
<i>Postia leucomallella</i> (Murrill) Jülich	<i>Psyl-cre</i>		
<i>Postia tephroleuca</i> (Fr.) Jülich			<i>Aneg</i>
Родина Ganodermataceae (Donk) Donk			
Рід <i>Ganoderma</i> P. Karst.			
<i>Ganoderma applanatum</i> (Pers.) Pat.		<i>Fexc, Qrob</i>	<i>Pnig</i>
<i>Ganoderma lucidum</i> (Curtis) P. Karst.		<i>Qrob</i>	
<i>Ganoderma resinaceum</i> Boud.			<i>Aneg</i>
Родина Meruliaceae Rea			
Рід <i>Bjerkandera</i> P. Karst.			
<i>Bjerkandera adusta</i> (Willd. : Fr.) P. Karst.			<i>Aneg</i>
Рід <i>Gloeoporus</i> Mont.			
<i>Gloeoporus dichrous</i> (Fr.) Bres.		<i>Rcat</i>	
<i>Gloeoporus pannocinctus</i> (Romell) J. Erikss.			<i>Aneg</i>
Рід <i>Hyphoderma</i> Wallr.			
<i>Hyphoderma setigerum</i> (Fr. : Fr.) Donk	<i>Psyl-cre</i>	<i>Qrob</i>	<i>Aneg, Palb</i>
Рід <i>Hypochnicium</i> J. Erikss.			
<i>Hypochnicium wakefieldiae</i> (Bres.) J. Erikss.		<i>Tcor</i>	

Рід <i>Irpex</i> Fr.			
<i>Irpex lacteus</i> Fr.: Fr.			<i>Aneg, Ulae</i>
Рід <i>Junghuhnia</i> Corda			
<i>Junghuhnia lacera</i> (P. Karst.) Niemelá et Kinnunen			<i>Aneg</i>
Рід <i>Merulius</i> Fr.			
<i>Merulius tremellosus</i> Schrad.		<i>Qrob</i>	
Рід <i>Мусоасіа</i> Donk			
<i>Мусоасіа уда</i> (Fr.) Donk			<i>Pnig / Salb</i>
Рід <i>Phlebia</i> Fr.			
<i>Phlebia acerina</i> Peck			<i>Palb</i>
<i>Phlebia subochracea</i> (Alb. et Schwein.) J. Erikss. et Ryvarde			<i>Aneg, Palb</i>
<i>Phlebia tremelloidea</i> (Bres.) Parmasto			<i>Aneg / Palb</i>
Рід <i>Steccherinum</i> Gray			
<i>Steccherinum fimbriatum</i> (Pers.: Fr.) J. Erikss.		<i>Cave, Fexc</i> (у тому числі поверх <i>Hymenochaete cinnamomea</i>), <i>Qrob, Tcor</i>	
<i>Steccherinum ochraceum</i> (Pers. in J.F. Gmel.: Fr.) Gray		<i>Qrob</i>	
Родина <i>Phanerochaetaceae</i> Jülich			
Рід <i>Byssomerulius</i> Parmasto			
<i>Byssomerulius corium</i> (Pers. : Fr.) Parmasto			<i>Salb</i>
Рід <i>Ceriporia</i> Donk			
<i>Ceriporia purpurea</i> (Fr. : Fr.) Donk	<i>Psyl-cre</i>	(?) <i>Fexc, Qrob</i>	
Рід <i>Phanerochaete</i> P. Karst.			
<i>Phanerochaete jose-ferreirae</i> (D.A. Reid) D.A. Reid		<i>Fexc</i>	
<i>Phanerochaete sanguinea</i> (Fr.) Pouzar		<i>Fexc</i>	
<i>Phanerochaete sordida</i> (P. Karst.) J. Erikss. et Ryvarde		<i>Qrob, Tcor</i>	
<i>Phanerochaete tuberculata</i> (P. Karst.) Parmasto		<i>Qrob, Tcor</i>	
<i>Phanerochaete velutina</i> (DC.) P. Karst.		<i>Qrob</i>	
Рід <i>Porostereum</i> Pilát			
<i>Porostereum spadiceum</i> (Pers.: Fr.) Hjortstam et Ryvarde		<i>C, Qrob, Rpse</i>	
Родина <i>Polyporaceae</i> Fr. ex Corda			
Рід <i>Aurantiporus</i> Murrill			
<i>Aurantiporus fissilis</i> (Berk. et M.A. Curtis) H. Jahn ex Ryvarde			<i>Salb</i>
Рід <i>Cerrena</i> Gray			
<i>Cerrena unicolor</i> (Bull. : Fr.) Murrill			<i>Aneg / Palb</i>
Рід <i>Fomes</i> (Fr.) Fr.			
<i>Fomes fomentarius</i> (L.) J. Kickx f.			<i>Pnig, Sfra, Ulae</i>
Рід <i>Polyporus</i> Fr.			
<i>Polyporus alveolaris</i> (DC.) Bondartsev et Singer		<i>Ever, Qrob</i>	

<i>Polyporus squamosus</i> (Huds.) Fr.			Aneg
Рід <i>Skeletocutis</i> Kotl. et Pouzar			
<i>Skeletocutis carneogrisea</i> A. David	<i>Psyl-cre</i> (у асоціації з <i>Trichaptum</i> <i>fuscoviolaceum</i>)		
<i>Skeletocutis nivea</i> (Jungh.) Jean Keller		Qrob	
Рід <i>Trametes</i> Fr.			
<i>Trametes hirsuta</i> (Wulfen : Fr.) Pilát		Tcor	
<i>Trametes ochracea</i> (Pers.) Gilb. et Ryvarden		Cave, Qrob	
<i>Trametes pubescens</i> (Schumach.) Pilát		Fexc	
<i>Trametes suaveolens</i> (L.) Fr.			Palb
<i>Trametes versicolor</i> (L.) Lloyd		Fexc	
<i>Trametes trogii</i> Berk.			Palb
Рід <i>Trichaptum</i> Murrill			
<i>Trichaptum fuscoviolaceum</i> (Ehrenb. : Fr.) Ryvarden	<i>Psyl-cre</i>		
<i>Trichaptum biforme</i> (Ehrenb. : Fr.) Ryvarden			Aneg
Родина <i>Xenasmataceae</i> Oberw.			
Рід <i>Xenasmatella</i> Oberw.			
<i>Xenasmatella</i> cf. <i>ardosiaca</i> (Bourdot et Galzin) Stalpers			Salb
<i>Xenasmatella vaga</i> (Fr.) Stalpers		Fexc, Tcor	
Порядок <i>Russulales</i> Kreisel ex P.M. Kirk, P.F. Cannon et J.C. David			
Родина <i>Auriscalpiaceae</i> Maas Geest.			
Рід <i>Arthomyces</i> Jülich			
<i>Arthomyces pyxidatus</i> (Pers.) Jülich			Pnig
Родина <i>Lachnocladiaceae</i> D.A. Reid			
Рід <i>Vararia</i> P. Karst.			
<i>Vararia ochroleuca</i> (Bourdot et Galzin) Donk	<i>Psyl-cre</i>		
Родина <i>Peniophoraceae</i> Lotsy			
Рід <i>Gloiothele</i> Bres.			
<i>Gloiothele lactescens</i> (Berk.) Hjortstam			Aneg
Рід <i>Peniophora</i> Cooke			
<i>Peniophora cinerea</i> (Pers. : Fr.) Cooke		?	
<i>Peniophora lilacea</i> Bourdot et Galzin		(?) <i>Apla</i>	
<i>Peniophora limitata</i> (Chaillet ex Fr. : Fr.) Cooke		Fexc	
<i>Peniophora nuda</i> (Fr.) Bres.		C	Pnig / Salb
<i>Peniophora pini</i> (Schleich.) Boidin**	<i>Psyl-cre</i>		
<i>Peniophora quercina</i> (Pers. : Fr.) Cooke		Qrob	
<i>Peniophora rufomarginata</i> (Pers.) Litsch.		Tcor	
Родина <i>Stephanosporaceae</i> Oberw. et E. Horak			
Рід <i>Cristinia</i> Parmasto			
<i>Cristinia rhenana</i> Grosse-Brauckm.			Aneg, Pnig
Родина <i>Stereaceae</i> Pilát			
Рід <i>Stereum</i> Hill ex Pers.			

<i>Stereum gausapatum</i> (Fr.) Fr.**		<i>Qrob</i>	
<i>Stereum hirsutum</i> (Willd.) Pers.		<i>Atat, Cave, Qrob, Rcat</i>	<i>Faln, Ulae</i>
<i>Stereum sanguinolentum</i> (Alb. et Schwein.) Fr.	<i>Psyl-cre</i>		
<i>Stereum subtomentosum</i> Pouzar		<i>Qrob</i>	
Порядок Thelephorales Corner ex Oberw.			
Родина Thelephoraceae Chevall.			
Рід <i>Toментелла</i> Pers. ex Pat.			
<i>Toментелла ferruginea</i> (Pers.) Pat.			<i>Palb</i>
Рід <i>Toментеллопсис</i> Hjortstam			
<i>Toментеллопсис</i> cf. <i>bresadolana</i> (Sacc. et Trotter) Jülich et Stalpers			<i>Palb, Salb</i>
<i>Toментеллопсис</i> cf. <i>echinospora</i> (Ellis) Hjortstam			<i>Pnig</i>
<i>Toментеллопсис</i> cf. <i>pulchella</i> Kõljalg et Bernicchia			<i>Salb</i>
Порядок Trechisporales K.H. Larss.			
Родина Hydnodontaceae Jülich			
Рід <i>Фібродонтія</i> Parmasto			
<i>Фібродонтія gossypina</i> Parmasto		<i>Rpse</i>	
Рід <i>Систотремаструм</i> J. Erikss.			
<i>Систотремаструм suecicum</i> Litsch. ex J. Erikss.			<i>Aneg, (?) Palb, Salb</i>
Рід <i>Субулицистидіум</i> Parmasto			
<i>Субулицистидіум longisporum</i> (Pat.) Parmasto			<i>Salb</i>
Рід <i>Трехіспора</i> P. Karst.			
<i>Трехіспора confinis</i> (Bourdot et Galzin) Libert	<i>Psyl-cre</i>		
<i>Трехіспора kavinioides</i> B. de Vries	<i>Psyl-cre</i>		
AGARICOMYCETES INCERTAE SEDIS			
Рід <i>Охупорус</i> (Bourdot et Galzin) Donk			
<i>Охупорус latemarginatus</i> (Durieu et Mont.) Donk			<i>Aglu</i>
Рід <i>Пеніофоре́лла</i> P. Karst.			
<i>Пеніофоре́лла pallida</i> (Bres.) K.H. Larss.	<i>Psyl-cre</i>		<i>Palb</i>
<i>Пеніофоре́лла praetermissa</i> (P. Karst.) K.H. Larss.	<i>Psyl-cre</i>	<i>(?) Fexc, Qrob</i>	<i>Salb</i>
<i>Пеніофоре́лла pubera</i> (Fr.) P. Karst.	<i>Psyl-cre</i>		<i>Palb, (?) Salb</i>

Примітка: *Aneg* – *Acer negundo*, *Apl* – *Acer platanoides*, *Atat* – *Acer tataricum*, *Aglu* – *Alnus glutinosa*, *Cave* – *Corylus avellana*, *C* – *Crataegus* sp., *Ever* – *Euonymus verrucosa*, *Faln* – *Frangula alnus*, *Fexc* – *Fraxinus excelsior*, *Psyl-cre* – *Pinus sylvestris* var. *cretacea*, *Palb* – *Populus alba*, *Pnig* – *Populus nigra*, *Pste* – *Prunus stepposa*, *Qrob* – *Quercus robur*, *Rcat* – *Rhamnus cathartica*, *Rpse* – *Robinia pseudoacacia*, *Salb* – *Salix alba*, *Sfra* – *Salix fragilis*, *Tcor* – *Tilia cordata*, *Ucam* – *Ulmus campestris*, *Ulae* – *Ulmus laevis*. Позначку «(?)» використано за наявності сумніву щодо видової або родової приналежності рослини, із якою асоційований гриб, «/» – у випадках, коли точно ідентифікувати рослину не вдалося, але коло можливих варіантів обмежується двома таксонами. Позначку «*» використано для трьох видів роду *Typhula* (Pers.) Fr., що були виявлені на рештках трав'янистих рослин поза межами лісових масивів. Позначкою «**» позначені види, що були зареєстровані на території заповідника В.П. Ісіковим, але не виявлені нами.

та *Ramaria flaccida* var. *crispula*, а на відмерлих трав'янистих рослинах – *Typhula euphorbiae*, *T. micans* та *T. sphaeroidea*. Також на опалих шишках *Pinus sylvestris* var. *cretacea* було виявлено спеціалізований до колонізації лісового детриту кортиціоїдний гриб *Sistotrema octosporum*. Знахідка виду у крейдянному борі підтверджує літературні дані про те, що *S. octosporum* надає перевагу детриту, який вкриває лужні ґрунти [19].

Серед виявлених нами видів АГ кілька має мікофільні та ліхенофільні властивості. Так, вид *Athelia arachnoidea* виявлено на сланях епіфітних лишайників, *Tulasnella thelephorea* розвивався як інтрагіменіальний паразит у базидіомі *Botryobasidium* cf. *candicans*, а також в асоціації з *Botryobasidium conspersum* (у стадії анаморфи *Haplotrichum conspersum*). Базидіоми *Steccherinum fimbriatum*, що відомий як ксилотроф, спостерігали також поверх плодових тіл *Hymenochaete cinnamomea*. Мікофільний вид трутових грибів *Skeletocutis carneogrisea* виявлено на базидіомах іншого трутовика *Trichaptum fuscoviolaceum* або, принаймні, поруч із ними на тій самій одиниці субстрату.

Найбільшу кількість видів АГ (76) виявлено у байрачній діброві, трохи меншу (58) у заплавних лісах і найменшу (31) – у крейдянному борі. Більшу кількість видів АГ у перших двох угрупованнях ми пов'язуємо із наявністю у них великого різноманіття субстратуотворювальних листяних порід, а у випадку заплавних лісів – ще й з найсприятливішим серед наявних у регіоні режимом зволоження. Натомість в умовах крейджаних борів здатне існувати обмежене число видів АГ. Деревостан таких лісів складений майже виключно *Pinus sylvestris* var. *cretacea*, деревина якої через специфічний для хвойних порід хімічний склад є більш резистентною до розкладення, аніж деревина більшості листяних порід. Режим зволоження крейджаних борів також є далеким від оптимального для АГ через розташування цих лісів на карбонатних ґрунтах, які підстеляються крейдою, на високому правому березі р. Сіверський Донець. Три види роду *Typhula*, а саме *T. erythropus*, *T. micans* та *T. sphaeroidea*, було виявлено нами на рештках трав'янистих рослин поза межами лісових масивів.

Будучи збідненою видами, біота АГ крейджаних борів вирізняється своєю оригінальністю. З числа 11 видів, про знахідки яких в Україні вперше повідомляється у даній роботі, на субстратах з *Pinus sylvestris* var. *cretacea* було виявлено 6, а саме *Amyloxenasma allantosporum*, *Paulliticium pearsonii*, *Sistotrema octosporum*, *Trechispora confinis*, *Tr. kavinioides* та *Vararia ochroleuca*. Зауважимо, що впродовж 2007–2011 рр., протягом 13 експедицій до лісів середньої течії р. Сіверський Донець, ці види нами не було зареєстровано на сосні звичайній, штучні насадження якої охоплюють численні площі на піщаній терасі лівого берега р. Сіверський Донець.

Багата на види байрачна діброва є єдиним у ВКФ середовищем існування для таких видів, як *Hymenochaete fuliginosa*, *H. rubiginosa*, *Peniophora limitata*, *P. quercina*, *P. rufomarginata*, *Porostereum spadiceum*, *Radulomyces molaris*, *Ramaria flaccida* var. *crispula*, *Schizopora flavipora*, *Sch. paradoxa*, *Skeletocutis nivea* та *Vuilleminia comedens*. Та найяскравіше ценотичну приуроченість демонструє неморальний рід *Phanerochaete*, 5 видів якого (всі, що виявлено у ВКФ) ми спостерігали виключно у байрачній діброві.

Пов'язаними з лісами заплави р. Сіверський Донець на території ВКФ є такі види: *Antrodia pulvinascens*, *Botryobasidium robustius* (у стадії анаморфи *Haplotrichum rubiginosum*), *Cristinia rhenana*, *Fomes fomentarius*, *Ganoderma resinaceum*,

Gloiothele lactescens, *Laetiporus sulphureus*, *Mycoacia uda*, *Phlebia subochracea*, *Polyporus squamosus*, *Ramaria ochracea*, *Trametes suaveolens*, *Tr. trogii*, *Schizophyllum amplum* та *Sistotremastrum suecicum*. При цьому варто відзначити вагому роль дерев *Acer negundo* як оселищ для існування АГ. Попри негативну роль цієї адвентивної рослини, що полягає у „засміченні” та пригніченні аборигенної флори, клен ясенolistий є важливою для АГ субстратуотворювальною рослиною. Оскільки на даний час цей вид широко представлений у деревостані заплавлених лісів і окремі особини кленів досягають значного віку, то, відповідно, клени утворюють великий об’єм деревини, на якій можуть розвиватися АГ. На деревині цієї породи у ВКФ нами було виявлено 21 вид АГ.

Окрім як у лісових масивах, ми реєстрували і спороношення АГ на одиничних чагарникових рослинах, розташованих на степових ділянках ВКФ. Але у цих умовах нами було виявлено лише 5 доволі звичайних для досліджуваної території видів: *Athelia arachnoidea*, *Basidiaradulum crustosum*, *Hyphodontia sambuci*, *Phellinus pomaceus* та *Stereum hirsutum*. Даний факт є ще одним підтвердженням того, що осередком різноманіття АГ є саме лісові екосистеми із притаманними їм великою кількістю деревного субстрату та мікрокліматом.

Варто звернути увагу, що В. П. Ісіков, окрім дослідження власне мікобіоти ВКФ, також провів мікологічне обстеження навколишніх територій, що не є частиною заповідника, але розташовані близько до нього, на протилежному, лівому березі р. Сіверський Донець (у заплаві та на піщаній терасі) [2; 10]. Вважаємо за потрібне згадати виявлені цим автором на прилеглих до ВКФ територіях види: *Chondrostereum purpureum*, *Fomitopsis pinicola*, *Phaeolus schweinitzii*, *Polyporus arcularius*, *P. brumalis*, *Porodaedalea pini* та *Royoporus badius*.

ВИСНОВОК

До 2010 р. біота афілофороїдних грибів відділення „Крейдова флора” Українського степового природного заповідника, попри велику соціологічну цінність, не була об’єктом спеціалізованого мікологічного дослідження. У результаті проведених нами досліджень на території ВКФ було зареєстровано 141 вид АГ. Серед них 16 видів раніше вже були відомі з території ВКФ, а решта 125 видів виявлено для регіону вперше. Два види АГ, що відомі для ВКФ за даними літератури, а саме *Antrodia albida*, *Peniophora pini* та *Stereum gausapatum*, не були підтверджені нашими знахідками. З урахуванням цих даних, узагальнюючий список АГ відділення „Крейдова флора” налічує 144 види.

Серед виявлених нами видів одинадцять – *Amyloxenasma allantosporum*, *Hyphodontia gossypina*, *Merismodes stipitatus*, *Paullicorticium pearsonii*, *Resupinatus poriaeformis*, *Sistotrema octosporum*, *Trechispora confinis*, *Tr. kavinioides*, *Vararia ochroleuca*, *Phlebia tremelloidea* та *Sistotremastrum suecicum* – вперше виявлено на території України, а ще чотирнадцять – вперше зареєстровано у степовій природній зоні України (знахідки 14 видів походять з Донецького злаково-лучного Степу, 3 види – зі Старобільського злаково-лучного Степу).

Особливістю дослідженої біоти АГ є домінування представників кортиціоїдної екоморфи на тлі незначної представленості трутових, клаваріоїдних і цифелоїдних грибів. Найчисленнішими видами є *Radulomyces confluens*, *Stereum hirsutum*, *Basidiaradulum crustosum* та *Phellinus ferruginosus*.

Найбільшу кількість видів АГ (76) було виявлено у байрачній діброві, трохи меншу (58) – у заплавлених лісах і найменшу (31) – у крейдяному бору. Попри бідність на види АГ, крейдяний бір вирізняється великою кількістю цінних знахідок, оскільки саме на субстратах з *Pinus sylvestris* var. *cretacea* було виявлено 6 видів з одинадцяти наведених уперше для території України. У заплавлених лісах *Acer negundo*, попри негативну роль в екосистемі як адвентивна рослина, є істотним постаначальником деревини як ресурсу для існування АГ.

ПОДЯКИ

Висловлюємо глибоку вдячність к.б.н. Є. О. Юрченко (Інститут експериментальної ботаніки ім. В. Ф. Купревича НАН Білорусі, Мінськ, Білорусь) та к.б.н. В. Ф. Малишевій (Ботанічний інститут ім. В. Л. Комарова РАН, Санкт-Петербург, Росія) за підтвердження ідентифікації та допомогу у визначенні деяких зразків. Щиро дякуємо також к.б.н. С. В. Лиманському (зав. відділенням „Крейдова флора” Українського степового природного заповідника) за допомогу в організації експедиції до заповідника.

1. Акулов О., Юрченко Є., Усиченко А. Кортиціоїдні гриби: загальна характеристика, поширення, видове різноманіття, екологічне та господарське значення. **Вісн. Львів. ун-ту. Сер. біол.**, 2003; 32: 3–16.
2. Андріанова Т.В., Гайова В.П., Гелюта В.П. та ін. **Гриби України**. 2006. <http://www.cybertruffle.org.uk/ukrafung/ukr> [веб-сайт, версія 1.00].
3. Витер С. Выявление важнейших степных территорий в Донецкой и Харьковской областях. **Степной бюллетень**, 2010; 29: 49–55.
4. Гелюта В.П. **Флора грибов Украины. Мучнисторосяные грибы**. Киев: Наук. думка, 1989. 256 с.
5. **Геоботаничне районування Української РСР** / Ред. Барбарич А.І. Київ: Наук. думка, 1977. 304 с.
6. Дудка І.О., Гелюта В.П., Андріанова Т.В. та ін. **Гриби заповідників та національних природних парків лівобережної України**. Київ: Арістей, 2009. Т. 1. 305 с.
7. Дудка І.О., Гелюта В.П., Андріанова Т.В. та ін. **Гриби заповідників та національних природних парків лівобережної України**. Київ: Арістей, 2009. Т. 2. 428 с.
8. **Зелена книга України** / під заг. ред. чл.-кор. НАН України Я.П. Дідуха. Київ: Альтерпрес, 2009. 448 с.
9. Змитрович И.В., Юрченко Е.О., Усиченко А.С. и др. Афиллофороидные и гетеробазидиальные грибы. В сб.: **IX Рабочее совещание комиссии по изучению макромицетов** (Вёшенская, 4–10 октября 2006 г.): аннотированные списки видов грибов и миксомицетов. Ростов-на-Дону, 2008: 38–51.
10. Ісіков В.П. Мікофлора деревних і чагарникових порід заповідника «Крейдова флора» та його околиць (Донецька область, Україна). **Укр. ботан. журнал**, 1993; 50(2): 85–92.
11. Лиманський С.В. Заповідник „Меловая флора” перед угрозою пожара. **Степной бюллетень**, 2011; 29: 58–60.
12. Малышева В.Ф., Малышева Е.Ф. **Высшие базидиомицеты лесных и луговых сообществ Жигулей**. Москва; Санкт-Петербург: КМК, 2008. 242 с.
13. Ординець О.В., Акулов О.Ю., Шиян-Глотова Г.В. Афілофороїдні гриби Станично-Луганського відділення Луганського природного заповідника. **Заповідна справа в Україні**, 2011 (у друці).
14. Остапко В.М., Бойко Г.В. Сосна крейдяна (*Pinus cretacea* (Kalenicz.) Kondr. (*Pinus sylvestris* L. var. *cretacea* Kalenicz. ex Kom.). В кн.: **Червона книга України. Рослинний світ** / за ред. Я.П. Дідуха. Київ: Глобалконсалтинг, 2009: 46.

15. Остапко В.М., Бойко А.В., Мосьякин С.Л. **Сосудистые растения юго-востока Украины.** Донецк: Ноулидж, 2010. 247 с.
16. Ткаченко В.С., Генев А.П., Мовчан Я.І. Флороценотична характеристика Криволуцького кретофітного степу на Донбасі та необхідність його заповідання. **Укр. ботан. журнал**, 1987; 44(4): 70–75.
17. **Физико-географическое районирование Украинской ССР** / Под ред. проф. В.П. Попова, проф. А.М. Маринича, доц. А.И. Ланько. К.: Изд-во Киев. ун-та, 1968. 1–683.
18. Akulov A.Yu., Usichenko A.S., Leontyev D.V. et al. Annotated checklist of aphyllorphoroid fungi of Ukraine. **Mycena**, 2003; 2(2): 1–76.
19. Eriksson J., Hjortstam K., Ryvarden L. **The Corticiaceae of North Europe. Schizopora–Suillosporium.** Oslo: Fungiflora, 1987; 7: 1281–1449.
20. Hjortstam K., Larsson K.-H., Ryvarden L. **The Corticiaceae of North Europe. Introduction and keys.** Oslo: Fungiflora, 1987; 1: 1–59.
21. **Index Fungorum.** Запит від 15 січня 2011 р. <http://www.indexfungorum.org/Names/Names.asp>
22. Kirk P.M., Cannon P.F., Minter D.W. et al. **Ainsworth & Bisby's Dictionary of the Fungi.** Wallingford, Oxon, UK: CAB International, 2008. 771 p.
23. Küffer N., Gillet F., Senn-Irlet B. et al. Ecological determinants of fungal diversity on dead wood in European forests. **Fungal Diversity**, 2008; 30: 83–95.
24. **Nordic Macromycetes. Heterobasidioid, aphyllorphoroid and gastromycetoid Basidiomycetes** / Eds. Hansen L., Knudsen H. Copenhagen: Nordsvamp, 1997; 3: 1–445.
25. Ryvarden L., Gilbertson R.L. **European Polypores. Abortiporus–Lindtneria.** Oslo: Fungiflora, 1993; 1: 1–387.
26. Safonov M.A. Wood-inhabiting aphyllorphoroid fungi of the Southern Preurals (Russia). **Mycena**, 2006; 6: 57–66.
27. Stalpers J.A. **Identification of wood-inhabiting Aphyllorphorales in pure culture.** Baarn: Centraalbureau voor Schimmelcultures, 1978. 248 p.
28. Yurchenko E.O. Natural substrata for corticioid fungi. **Acta Mycol**, 2006; 42(1): 113–124.

APHYLLOPHOROID FUNGI OF THE „KREIDOVA FLORA” BRANCH OF UKRAINIAN STEPPE NATURE RESERVE

O. V. Ordynets, O. Yu. Akulov

V.N. Karazin Kharkiv National University, 4, Svobody Sq., Kharkiv 61077, Ukraine
e-mail: ordynets@mail.ru

The results of studying the diversity of aphyllorphoroid fungi in „Kreidova flora” branch of the Ukrainian Steppe Nature Reserve of National Academy of Sciences of Ukraine (Donetsk region, Ukraine) are presented. As a result, one hundred and forty one species of aphyllorphoroid fungi were recorded in „Kreidova flora” territory. Among them, 125 species are firstly revealed in the studied area. The records of 17 species are new for the Steppe natural zone of Ukraine. Eleven species (*Hyphodontia gossypina*, *Merismodes stipitatus*, *Resupinatus poriaeformis*, *Phlebia tremelloidea* that *Sistotremastrum suecicum*; *Amyloxenasma allantosporum*, *Paullicorticium pearsonii*, *Sistotrema octosporum*, *Trechispora confinis*, *Tr. kavinioides* and *Vararia ochroleuca*) are firstly reported from Ukraine. Six latter listed of them were collected in the cretaceous pine forest on wood or debris of the relict *Pinus sylvestris* var. *cretacea*. Taking into account three species known from previous research area but not recorded in our study, the total list of aphyllorphoroid fungi in „Kreidova flora”

reserve territory at present comprises 144 species. They are listed in this article and data on their occurrence in different phytocoenoses, as well as range of substrata occupied, are presented.

Keywords: aphylophoroid fungi, natural reserve, *Pinus sylvestris* var. *cretacea*, cretaceous pine forest, ravine forest.

АФИЛЛОФОРОИДНЫЕ ГРИБЫ ОТДЕЛЕНИЯ „МЕЛОВАЯ ФЛОРА” УКРАИНСКОГО СТЕПНОГО ПРИРОДНОГО ЗАПОВЕДНИКА

А. В. Ордынец, А. Ю. Акулов

Харьковский национальный университет им. В.Н. Каразина
пл. Свободы, 4, Харьков 61077, Украина
e-mail: ordynets@mail.ru

Представлены результаты изучения разнообразия афиллофороидных грибов отделения „Меловая флора” Украинского степного природного заповедника НАН Украины (Донецкая область, Украина). В результате проведенных исследований на территории отделения нами был зарегистрирован 141 вид афиллофороидных грибов. Из их числа 125 видов впервые отмечены на исследуемой территории. Находки 17 видов являются первыми для степной природной зоны Украины. Одиннадцать видов (*Hyphodontia gossypina*, *Merismodes stipitatus*, *Resupinatus poriaeformis*, *Phlebia tremelloidea* та *Sistotremastrum suecicum*; *Amyloxenasma allantosporum*, *Paullicorticium pearsonii*, *Sistotrema octosporum*, *Trechispora confinis*, *Tr. kavinioides* и *Vararia ochroleuca*) впервые зарегистрированы в Украине. Находки 6 последних из них были осуществлены в меловых борах на древесине и детрите реликтовой *Pinus sylvestris* var. *cretacea*. С учетом 3 видов, известных для территории резервата до начала нашего исследования и не выявленных нами, обобщенный список афиллофороидных грибов отделения „Меловая флора” в настоящее время насчитывает 144 вида. Приведен их полный перечень с указанием данных о фитоценотической приуроченности и субстратах.

Ключевые слова: афиллофороидные грибы, заповедник, *Pinus sylvestris* var. *cretacea*, меловые боры, байрачные леса.

Одержано: 26.10.2011